

1/A feladatlap

1. Hol a hangsúly?

Jelöld a megfelelő jellel a hangsúlyokat a mondatokban!

Ismeritek *A kis herceget*? Ki olvasta?

--	--

2. Mi kerül a vázlatba?

- Olvasd el az alábbi szöveget, majd húzd alá a legfontosabb kulcsszavakat!
- Írj a kulcsszavak felhasználásával egy néhány pontos vázlatot!

Írásban vagy szóban?

Élőszóban (pl. társalgásban) általában kevesebb igényességgel fogalmazunk, lazább, szabálytalanabb a szövegszerkesztésünk, pongyolábbak a mondataink. Mivel a befogadó számára csak egyszer hangzik el a szöveg, helyzethez kötött, időben mulandó élményt jelent, ezért másképpen kell felépíteni a szöveget szóban, mint írásban. Gyakrabban van szükség ismétlésekre és visszautalásokra. Az írással szemben viszont az az előnye, hogy azonnal látjuk, halljuk a hallgatók visszajelzéseit, és ezeket figyelembe vehetjük szövegalkotáskor. Kifejezőeszközökben is gazdagabb az élőszó, mint az írott szöveg, hiszen a szavakat, a mondatokat a beszéd nem nyelvi elemei kísérik: a hangjelek, a tekintet, az arcjáték, a gesztusok, a testtartásunk, egész megjelenésünk. Szóban gyakrabban használunk állandó nyelvi kifejezéseket, társalgási fordulatokat, töltelékszókat. Szóban is sokféle szöveget különböztetünk meg a különféle kommunikációs körülményektől függően: társalgást, meghívást, köszöntést, kérést, feleletet, előadást, szónoki beszédet, interjút stb.

Az írott szövegek sem csupán nyelvi jelekkel, szavakkal és mondatokkal hatnak ránk, hanem egész formájukkal, szövegvégükkel, a színekkel, a betűformákkal, a tagolással és az egyéb nem nyelvi jelekkel. Az élőszó látható és hallható nem nyelvi jeleit nem helyettesítik, de valamennyire megjelenítik az írásjelek. Mivel írásban van időnk előkészíteni, átgondolni és átolvasni a szöveget, írásbeli közléseink többnyire tudatosabbak, igényesebbek és megformáltabbak. Nincs szükség annyi ismétlésre, terjedősségre, hiszen az olvasó többször elolvashatja a szöveget. Írásban

viszont nincs lehetőségünk figyelembe venni az olvasó azonnali visszajelzéseit. Az írott forma maradandóbban őrzi a nyelvi hagyományokat. Írásban fogalmazhatunk: feljegyzést, levelet, dolgozatot, önéletrajzot, kérvényt, hirdetést, értekezést, novellát stb.

--	--

3. Mit jelent a szövegben?

Fogalmazd meg, hogy mit jelent a *visszajelzés* szó a szövegben!

--	--

4. Nyelvi lépcsők

Rajzold le a nyelvi lépcsők ábráját!

--	--

5. Állítmány és alany

Húzd alá a mondatok állítmányát kétszer és az alanyát egyszer! Állapítsd meg minden mondatban az állítmány fajtáját!

Jóból is megárt a sok. _____

Karcsinak szép piros arca van. _____

Leginkább az ilyen apróságokon szokás lebukni. _____

A nyári szünet nagyon rövid volt. _____

Meg lehet azt mondani szép nyugodtan is. _____

--	--

6. Mi az alany fajtája?

Jelöld a megfelelő számmal, hogy milyen fajtájú alany található a következő mondatokban!

1 = határozott alany

2 = határozatlan alany

3 = általános alany

4 = alanytalan mondat

Elrepültek a fecskék melegebb vidékre. _____

A törvényeket senki sem szegheti meg büntetlenül. _____

Ma nem harangoznak.

Korán beesteledik.

Valami mozog a bokor alatt.

Időben befejezem a dolgozatot.

--	--

7. Tárgyas szó szerkezetek

Keresd meg a tárgyas szó szerkezeteket a mondatokban, és töltsd ki a táblázatot a mondatok alapján!

Nagyon szeretek a tavon csónakázni.

Visszaküldte a naplóm a rajzokkal együtt.

Meg sem hívsz engem a születésnapodra?

Nem tudom a reggelit utazás közben megenni.

A bővítmény	Az alaptag	A tárgy szófaja
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

--	--

8. Mondatalkotás

Alkoss egy olyan mondatot, amelyben a főnévi igenév az alany!

--	--

1/B feladatlap

1. Hol a szünet?

Jelöld, hol tartanál szünetet felolvasás közben!

Mindent tudok, hosszú lábú Kele, ami a réten történik.

Fehér volt, tiszta hó tetőtől talpig.

2. Mi kerül a vázlatba?

- Olvasd el az alábbi szöveget, majd húzd alá a legfontosabb kulcsszavakat!
- Írj a kulcsszavak felhasználásával egy néhány pontos vázlatot!

Elbeszélő és leíró szövegek

Az elbeszélő szövegtípusok közé olyan szövegeket sorolunk, amelyek célja elsősorban a tájékoztatás, valamely eseménysor elbeszélése. Az elbeszélő szövegek többnyire időbeliségre épülő, láncszerű szerkezetű szövegek. Folyamatosan előrehaladva bontakozik ki bennük a cselekmény. A történet vezérfonalát maga az esemény adja. Az elbeszélésekbe gyakran párbeszédet építünk be. A jó elbeszélés fordulatokban gazdag, élményszerű, szemléletes. A szövegben az igék ideje és személye attól függ, hogy maga az elbeszélő milyen nézőpontból tekint az eseményekre: külső szemlélőként, vagy részt vesz az eseményekben. Elbeszélő szöveget fogalmazunk otthon, amikor elmeséljük, mi történt velünk aznap; ha irodalomórán valamelyik irodalmi hős kalandjait beszéljük el. Irodalmi olvasmányainkban is gyakoriak az elbeszélő szövegrészek. Az elbeszélő szövegekbe gyakran leíró szövegrészletek is beépülnek a helyszín bemutatására, a szereplők környezetének és jellemének a lefestésére.

Leíró szövegtípusokat is nap mint nap alkotunk. Leírást készíthetünk egy személyről, a személy jelleméről, egy tárgyról vagy egy vidékről, de leírhatunk egy munkafolyamatot is. Fogalmazhatunk szóban vagy írásban hétköznapi, publicisztikai, hivatalos, tudományos vagy irodalmi leírást. A leíró szövegek leggyakrabban térbeliségre épülő láncszerű vagy mozaikszerű szerkezetűek. Ezen belül is számtalan típust különböztetünk meg: haladhatunk a közelitől a távoli felé vagy a távolitól a közeli

felé, esetleg egy pontból kiindulva készítjük a leírást. Egy munkafolyamat leírásában az időbeliség is meghatározó. A leíró szövegben ritkán jelenik meg maga a leíró személye, tárgyilagosabb, mint az elbeszélő vagy az érvelő szövegtípus.

--	--

3. Mit jelent a szövegben?

Fogalmazd meg, hogy mit jelent a *térbeliségre épülő* kifejezés a szövegben!

--	--

4. Nyelvi lépcsők

Sorold fel a nyelvi lépcsőket megfelelő sorrendben!

--	--

5. Állítmány és alany

Húzd alá a mondatok állítmányát kétszer és az alanyát egyszer! Állapítsd meg minden mondatban az állítmány fajtáját!

A testvéremnek sok a barátja. _____

Lehet neked fagyaltot enni? _____

A bátyám harmadik lett a matematikaversenyen. _____

Mézédesre értek a piros szőlőszemek. _____

Kedves voltam az utcán egy ismeretlen nénihez. _____

--	--

6. Mi az alany fajtája?

Jelöld a megfelelő számmal, hogy milyen fajtájú alany található a következő mondatokban!

1 = határozott alany

2 = határozatlan alany

3 = általános alany

4 = alanytalan mondat

Valaki jár az udvaron. _____

Már hajnalodik. _____

Sokáig olvastam az előző este. _____

Mindenki boldogan szeretne élni. _____

A kölykök vidáman hancúroznak a fűben. _____

Újra felemelték a benzin árát. _____

--	--

7. Tárgyas szó szerkezetek

Keress meg a tárgyas szó szerkezeteket a mondatokban, és töltsd ki a táblázatot a mondatok alapján!

Megmutathatom a legújabb kaktuszaimat?

Már láttalak valahol téged.

Nem szeretnék nyáron a sivatagba utazni.

Ne felejtse el visszahozni a könyvem!

A bővítmény	Az alaptag	A tárgy szófaja
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

--	--

8. Mondatalkotás

Alkoss egy olyan mondatot, amelyben főnévi igenév a tárgy!

--	--

2/A feladatlap

1. Magyarázd meg!

Magyarázd meg osztálytársadnak, hogy mi az eredményhatározó!

--	--

2. A jó köszöntés

Nevezd meg, hogy milyen feltételek szükségesek a jó köszöntőhöz!

--	--

3. Születésnapra

Írd le egy születésnapi köszöntő szövegét!

Köszönts fel a barátodat 14. születésnapja alkalmából!

--	--

4. Határozók kerestetnek

Keresd meg a határozós szó szerkezeteket a mondatokban, és töltsd ki a táblázatot!

Bizonyos dolgokat lehetetlen törvénnyel szabályozni.

A könnyű is nehéz a restnek.

Ki-ki legjobban tudja a maga baját.

Kutyából nem lesz szalonna.

Hasonló a hasonlóval hamar összebarátkozik.

A bővítmény	Az alaptag	A határozós szó szerkezet típusa
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

--	--

5. Hiányos táblázat

Töltsd ki a táblázat hiányzó rovatait! Példának mindig teljes szó szerkezetet írn, tehát add meg a bővítményt és az alaptagot is!

A határozós szó szerkezet típusa	A határozó kifejezőeszközei	
	határozóragos névszó	határozószó
helyhatározós		
állapothatározós		
módhatározós		

--	--

6. Nyelvhasználat

Javítsd ki a mondatokban a határozók használatának hibáit!

Kati ajándékozás miatt ment a könyvesboltba könyvet venni.

A kutyák mindig hűségesek maradnak a gazdájukkal.

Az önkormányzat felé kell elküldeni a levelet.

--	--

7. Mi hiányzik?

Egészítsd ki a mondatot az eddig tanultak alapján!

A határozós szószerkezetek mind _____ rendelő szószerkezetek.

A határozók kifejezőeszközei: határozóragos névszó, határozószó,

--	--

2/B feladatlap

1. Magyarázd meg!

Magyarázd meg osztálytársadnak, hogy mi az okhatározó!

--	--

2. A jó köszönetnyilvánítás

Nevezd meg, hogy melyek az udvarias köszönetnyilvánítás szabályai!

--	--

3. Köszönöm szépen

Írd le, hogyan köszönöd meg barátaid születésnapj köszöntőjét!

--	--

4. Határozók kerestetnek

Keresd meg a határozós szó szerkezeteket a mondatokban, és töltsd ki a táblázatot!

Homokból nem fonsz ostort.
Sokat vagy jól beszélni két külön dolog.
Egy kenyérért nem fűtik be a kemencét.
Kanállal meri ki a tengert.
Egyformán jövünk a világra.

A bővítmény	Az alaptag	A határozós szó szerkezet típusa

--	--

5. Hiányos táblázat

Töltsd ki a táblázat hiányzó rovatait! Példának mindig teljes szó szerkezetet írn, tehát add meg a bővítményt és az alaptagot is!

A határozós szó szerkezet típusa	A határozó kifejezőeszközei	
	névutós névszó	névmás
társhatározós		
időhatározós		
részeshatározós		

--	--

6. Nyelvhasználat

Javítsd ki a mondatokban a határozók használatának hibáit!

A rossz idő végett nem mehetünk kirándulni.
A minisztérium felé adhatjuk be panaszunkat.
Józsi méltó a kitüntetésért.

--	--

7. Mi hiányzik?

Egészítsd ki a mondatot az eddig tanultak alapján!

A határozós szószerkezetek mind _____ rendelő szószerkezetek.
A határozók kifejezőeszközei: névutós névszó, névmás,

--	--

3/A feladatlap

1. Hangulatos jelzők

a) Fogalmazz néhány mondatot valamelyik kalandodról egy képeslapra! Használj a szövegben minél több hangulatos jelzős szó szerkezetet!

--	--

b) Húzd alá fogalmazásodban a jelzőket!

--	--

2. Mondatalkotás

Alkoss mondatokat a megadott szempontok alapján!

A mondatban legyen olyan mennyiségjelző, melynek a szófaja főnév:

A mondatban legyen olyan értelmező jelző, melynek a szófaja melléknév:

--	--

3. Jelzők kerestetnek

Keresd meg a jelzős szó szerkezeteket a mondatokban, és töltsd ki a táblázatot!

Zenét, bármennyit tudna hallgatni.

Az ismert tények útvesztőjében terv nélkül könnyen elveszhet az ember.

A legtöbb ember rossz bíró a maga dolgában.

A bővítmény	Az alaptag	A jelzős szó szerkezet típusa

--	--

4. Hol a helyük?

a) Írd be a mellérendelő szó szerkezeteket a c) pontban lévő táblázatba!

nemcsak szépen, hanem gyorsan is

apró, ám ügyes

mérges, mivel tehetetlen

ő vagy én

boldog, ugyanis szerelmes

öreg és hűségese

--	--

b) Alkoss két szó szerkezettel egy-egy mondatot!

--	--